

УДК 393.727.22

Гордієнко В.О.

кандидат економічних наук, доцент,
Університет митної справи та фінансів

Шаранов Р.С.

студент
Університету митної справи та фінансів

ВПЛИВ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

THE IMPACT OF FOREIGN DIRECT INVESTMENT ON ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE

АНОТАЦІЯ

Галузева структура промислового виробництва повинна наблизитися до пропорцій, які мають економічно розвинені країни та країни з перехідною економікою, що досягли економічного зростання в результаті реалізації активної інвестиційної політики. Автори за допомогою кореляційно-регресійного аналізу визначили вплив прямих іноземних інвестицій по галузям на економічний розвиток України.

Ключові слова: прями іноземні інвестиції (ПІІ), галузь виробництва, валовий внутрішній продукт (ВВП), стандартне відхилення, економіко-статистична модель (ЕСМ), структура промисловості.

АННОТАЦИЯ

Отраслевая структура промышленного производства должна приблизиться к пропорциям, которые имеют экономически развитые страны и страны с переходной экономикой, которые достигли подъема экономики в результате активной инвестиционной политики. Авторы с помощью корреляционно-регрессионного анализа определили влияние прямых иностранных инвестиций по отраслям на экономическое развитие Украины.

Ключевые слова: прямые иностранные инвестиции (ПИИ), отрасль производства, валовый внутренний продукт (ВВП), стандартное отклонение, экономико-статистическая модель (ЭСМ), структура промышленности.

ANNOTATION

Sectoral structure of industrial production should be close to the proportions that have economically developed countries and countries with economies in transition that have achieved economic growth as a result of implementation of active investment policy. The authors using correlation and regression analysis determined the impact of foreign direct investment by sector on the economic development of Ukraine.

Keywords: foreign direct investment (FDI), industry, gross domestic product (GDP), standard deviation, economic-statistical model (ESM), structure of the industry.

Постановка проблеми. Стратегічною метою державної структурно-інноваційної політики є створення сучасного, інтегрованого у світове виробництво і здатного до саморозвитку промислового комплексу України. Галузева структура промислового виробництва повинна наблизитися до пропорцій, які мають економічно розвинені країни та країни з перехідною економікою, що досягли економічного зростання в результаті реалізації активної промислово-інвестиційної політики [1].

Обсяги наданих економіці країни ПІІ мають забезпечувати фінансування обігових коштів підприємств в необхідних для їх нормального функціонування розмірах, а також довгостро-

кове інвестування в народне господарство, яке забезпечує структурні перетворення промисловості і на їх основі економічне зростання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми інвестиційної політики знаходять відображення у наукових працях Б. Кваснюка [2], С. Салівона [3], О. Самсоненко [4] та ін. Але варто зазначити, що в них міститься аналіз сучасних тенденцій розвитку та організації заходів і стандартний набір інструментів і програм щодо її вдосконалення. У роботах майже не застосовуються економіко-статистичні методи за допомогою яких можливо отримати кількісний зв'язок структури і макроекономічних показників.

Можливим інструментом для подолання сталої ситуації є системний і диференційований по галузям аналіз впливу прямих іноземних інвестицій на економічний розвиток країни.

Мета та завдання дослідження полягають в тому, щоб встановити ефективність інвестиційної політики України на основі структури прямих іноземних інвестицій за галузями економіки.

Виклад основного матеріалу. Динаміка прямих іноземних інвестицій можливо прослідкувати на діаграмі 1 [5].

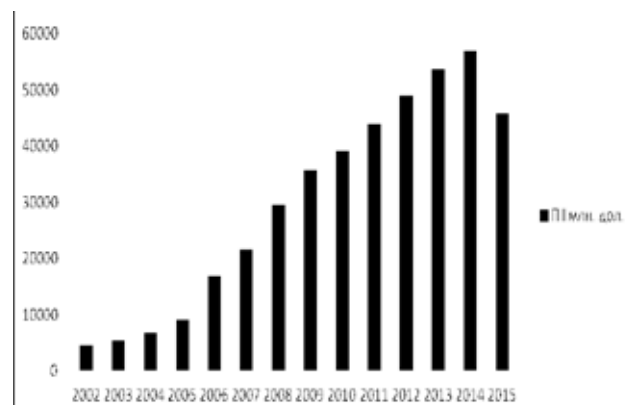

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій (млн дол. США)

З 01.01.2002 по 01.01.2015 спостерігався швидкий зріст прямих іноземних інвестицій, за цей період вони зросли приблизно у 12,5 рази.

Потім у 2015 році було падіння у 1,25 рази, що пояснюється наслідками політичної та економічної кризи на Україні. Неефективна економічна політика з її антисоціальними та антипідприємницькими новаціями, ставить країну в невідгдане становище.

Дослідимо динаміку структури прямих іноземних інвестицій у галузях економіки (табл. 1) [5].

За розглянутий у роботі період індекс зміни ПІІ по галузям наведено у таблиці 2 (розрахунки проведено авторами на основі інформації наведеної в табл. 1).

Аналізуючи наведені дані, можна стверджувати, що найбільше збільшення ПІІ за період дослідження було в таких галузях, як: «Фінансова та страхова діяльність» (32,6 рази), «Операції з нерухомим майном» (22,4 рази). Най-

менше збільшення ПІІ за період дослідження було в таких галузях, як: «Охорона здоров'я та соціальна допомога» (зменшення на 60%), «Освіта» (збільшення у 3,1 рази), «Промисловість» (збільшення у 7,9 рази).

Найбільша волатильність ПІІ за період дослідження була в таких галузях як: «Фінансова та страхова діяльність» (6435,0), «Промисловість» (5331,8) «Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів» (2007,0), «Операції з нерухомим майном» (1515,4).

Аналізуючи наведену в таблицях 1 і 2 інформацію, можна зробити такі висновки:

- проблему для економіки України складають не тільки малі обсяги ПІІ, але й їхня галузева структура;
- глибокі диспропорції існують у розподілі інвестицій за галузями (табл. 2).

Таблиця 1

Структура ПІІ в галузях економіки (млн дол. США)

Галузь	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Сільське, лісове та рибн. господ.	86,8	113,2	206,0	224,0	309,6	404,3	557,3
Промислов.	2443,6	2821,5	3394,1	3867,1	5169,2	6111,1	8004,1
Будівництво	116,7	171,8	197,0	275,3	512,8	839,8	1631,8
Оптова та роздрібна торгівля.	769,2	940,1	1134,2	1657,5	1956,1	2625,7	3072,1
Фін. та страх. діяльн.	355,2	420,6	504,3	694,3	1146,2	2516,1	4869,1
Операції з нерух. майн.	177,5	239,9	392,4	674,3	1056,1	1768,6	2669,3
Освіта	3,4	3,3	3,4	18,6	34,1	36,7	18,1
Охорона здоров'я та соц. допом.	117,1	120,6	137,0	163,5	170,2	178,9	190,4
Інші	485,8	640,8	826,0	1472,4	6535,7	7126,1	8530,5
Усього	4555,3	5471,8	6794,4	9047,0	16890	21607,3	29542,7
ВВП	42393,0	50133,0	64883,0	86142,0	107753,0	142719,0	179992,0

Продовження таблиці 1

Галузь	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Сільське, лісове та рибн. господ.	813,3	669,2	719,5	725,3	717,8	776,9	617,0
Промислов.	8052,6	13022,9	13526,2	14497,7	16496,4	18067,5	14472,5
Будівництво	1936,6	1082,2	1111,2	1176,8	1408,5	1580,0	1301,9
Оптова та роздрібна торгівля.	3687,0	4362,6	4702,6	5367,6	6092,1	6829,3	6059,1
Фін. та страх. діяльн.	7154,7	12428,8	14953,8	16329,2	16424,8	15048,9	11577,8
Операції з нерух. майн.	3613,8	2371,3	3045,6	3508,9	3878,3	4768,3	3979,4
Освіта	13,4	25,9	7,6	6,7	9,1	12,0	10,7
Охорона здоров'я та соц. допом.	123,5	49,8	51,5	51,2	60,1	60,7	51,5
Інші	10221,5	5163,0	5718,8	7328,0	8592,2	9912,8	7674,9
Усього	35616,4	39175,7	43836,8	48991,4	53679,3	57056,4	45744,8
ВВП	117228,0	136419,0	163160,0	175781,0	183310,0	131805,0	77580,0

Таблиця 2

Індекс зміни ПІІ по галузям

Галузь	Індекс	Стандартне відхилення
1. Сільське, лісове та рибне господарство	Збільшення у 7,1 разів	252,8
2. Промисловість	Збільшення у 5,9 разів	5331,8
3. Будівництво	Збільшення у 11,2 разів	584,9
4. Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів	Збільшення у 7,9 разів	2007,0
5. Фінансова та страхова діяльність	Збільшення у 32,6 разів	6435,0
6. Операції з нерухомим майном	Збільшення у 22,4 разів	1515,4
7. Освіта	Збільшення у 3,1 разів	10,6
8. Охорона здоров'я та соціальна допомога	Зменшення на 60%	51,8
9. Усього ПІІ	Збільшення у 10 разів	18278,3

Передусім інвесторів цікавлять інвестиції в галузі, де за короткий час можливо забезпечити повернення вкладеного капіталу з отриманням найбільшого прибутку (галузі 5,6 табл. 2). Інвестувати у фінансову і страхову діяльність було вигідно бо ставка рефінансування у ФРС США була в аналізований період значно нижчою (коливалася від 0,5% до 0,25%), ніж в Україні (7-12,5%). Тому інвестори без ризику заробляли на цій різниці. Стосовно інших галузей лідерів (з індексів зміни величини ПІІ) то це пояснюється спекулятивним попитом на послуги цих галузей і можливістю отримування готівки. Ціни на квартири в Україні перевищують Європейські ціни, хоч якість надання цих послуг незрівнянна з іншими країнами світу. Причому слід наголосити, що навіть в період світової кризи, при відсутності попиту на житло, ціни на квартири практично залишаються на докризовому рівні. Окрім того, перераховані галузі (3,5,6 табл. 2) не потребують великих вкладень, працюють з готівкою і мають можливості до приховування прибутків.

Галузі які належать до економіки знань (освіта, охорона здоров'я та соціальна допомога), практично не інвестувалися. Варто зазна-

чити, що індекс росту інвестицій у ці галузі з 2002 по 2015 роки був також мінімальним по відношенню до інших. Так, індекс зміни величини ПІІ в «Освіту» (збільшення у 3,1 рази), в «Охорону здоров'я та соціальну допомогу» (взагалі зменшення на 60%), є мінімальним серед інших галузей. Це пояснюється тим, що освіта і охорона здоров'я не є пріоритетами для України і потребують великих інвестицій, віддача від яких є проблемою.

Велика волатильність ПІІ по галузям економіки за період дослідження характеризує їх нестабільність, а також величину ризику при вкладенні коштів. На величину волатильності суттєво вплинула політична й економічна кризи 2014 року.

Інвестиційна політика повинна сприяти її економічному і соціальному розвитку. В якості основного показника, що характеризує економічний розвиток України, взято валовий внутрішній продукт. Для побудови залежності ВВП від ПІІ наданих галузям економіки України було застосовано кореляційно-регресійний аналіз. Для побудови ЕСМ були зібрані попередні статистичні данні взаємозалежних показників. Їх джерелом були статистичні збірники Державної

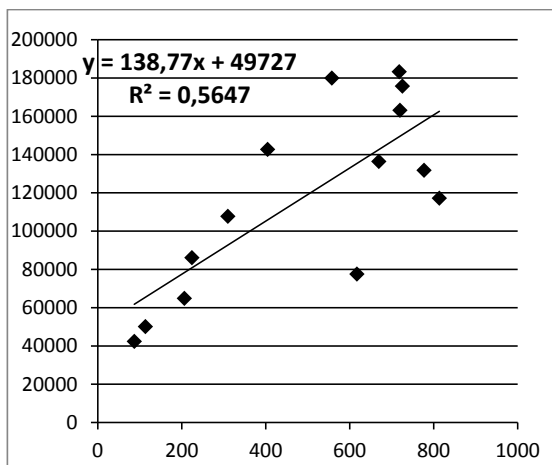

Рис. 2. Залежності ВВП від ПІІ в сільське, лісове та рибне господарство

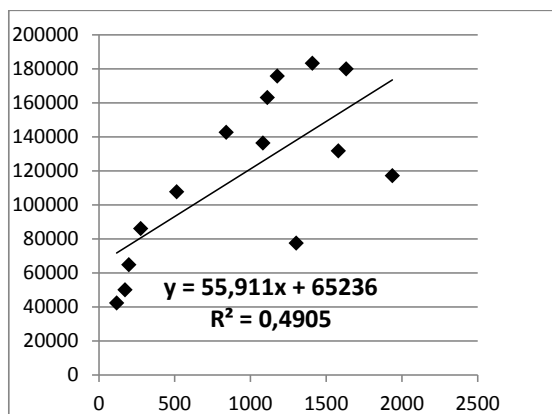

Рис. 4. Залежності ВВП від ПІІ у будівництві

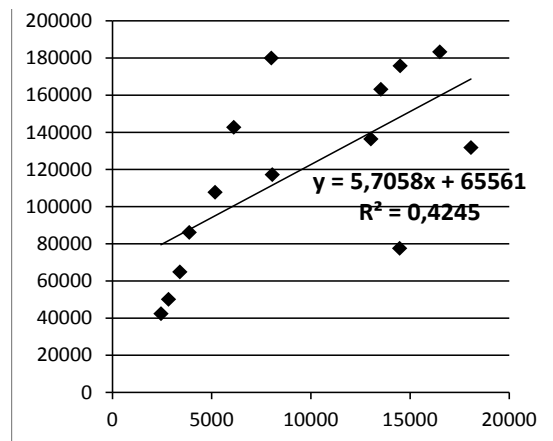

Рис. 3. Залежності ВВП від ПІІ в промисловість України

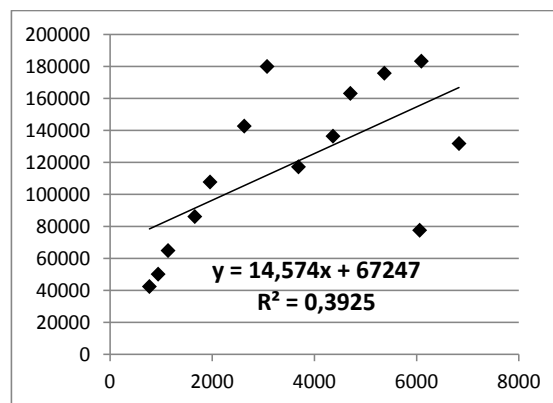

Рис. 5. Залежності ВВП від ПІІ в оптову та роздрібну торгівлю; ремонт автотранспортних засобів

служби статистики України [5] (інформація для побудови моделей наведена в таблиці 1). Просторові ряди, на відміну від динамічних, дають можливість вивчати не розвиток процесу в динаміці, а кількісний вплив фактора X на показник Y. Табличний процесор Excel пропонує функцію, яка знаходить значення оцінок параметрів залежності за методом найменших квадратів.

За допомогою табличного процесору Excel були отримані такі моделі залежності ВВП від ПІІ в галузі економіки (рис. 2-10).

Аналізуючи отримані статистичні оцінки ЕСМ (рис. 2), можна констатувати таке: ВВП на 56% залежить від ПІІ у галузь, модель адекватна, коефіцієнти регресії значимі.

Аналізуючи отримані статистичні оцінки ЕСМ (рис. 3), можна констатувати таке: ВВП на 43% залежить від ПІІ у галузь, модель адекватна, коефіцієнти регресії значимі.

Аналізуючи отримані статистичні оцінки ЕСМ (рис. 4), можна констатувати таке: ВВП на 49% залежить від ПІІ у галузь, модель адекватна, коефіцієнти регресії значимі.

Аналізуючи отримані статистичні оцінки ЕСМ (рис. 5), можна констатувати таке: ВВП

на 39% залежить від ПІІ у галузь, модель адекватна, коефіцієнти регресії значимі.

Аналізуючи отримані статистичні оцінки ЕСМ (рис. 6), можна констатувати таке: ВВП на 46% залежить від ПІІ у галузь, модель адекватна, коефіцієнти регресії значимі.

Аналізуючи отримані статистичні оцінки ЕСМ (рис. 7), можна констатувати таке: ВВП на 43% залежить від ПІІ у галузь, модель адекватна, коефіцієнти регресії значимі.

Аналізуючи отримані статистичні оцінки (рис. 8), можна констатувати таке: ВВП на 7% залежить від ПІІ у галузь (можна зробити висновок, що зв'язок між ВВП і ПІІ в освіту не встановлено), модель неадекватна (користуватися ЕСМ неможливо), коефіцієнти регресії не значимі (вони впливу на функцію практично не мають).

Аналізуючи отримані статистичні оцінки (рис. 9), можна констатувати таке: ВВП лише на 4% залежить від ПІІ у галузь (можна зробити висновок, що зв'язок між ВВП і ПІІ у охорону здоров'я та соціальну допомогу не встановлено), модель неадекватна (користуватися ЕСМ неможливо), коефіцієнти регресії не значимі (вони впливу на функцію практично не мають).

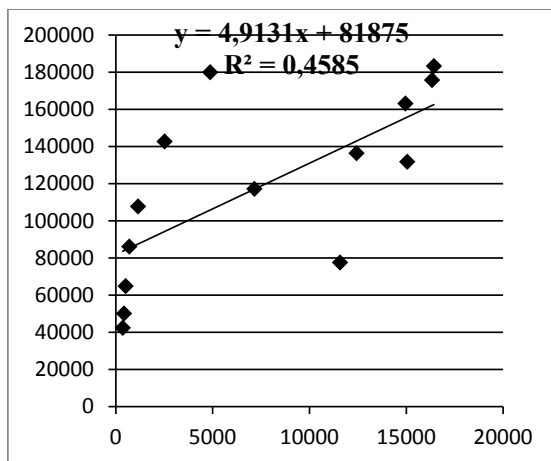

Рис. 6. Залежності ВВП від ПІІ в фінансову та страхову діяльність

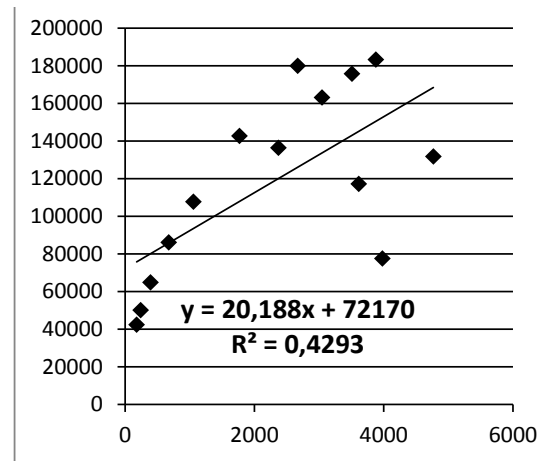

Рис. 7. Залежності ВВП від ПІІ в операції з нерухомим майном

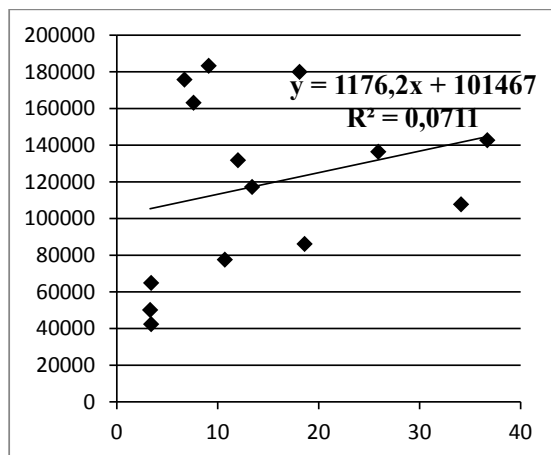

Рис. 9. Залежності ВВП від ПІІ в охорону здоров'я та соціальну допомогу

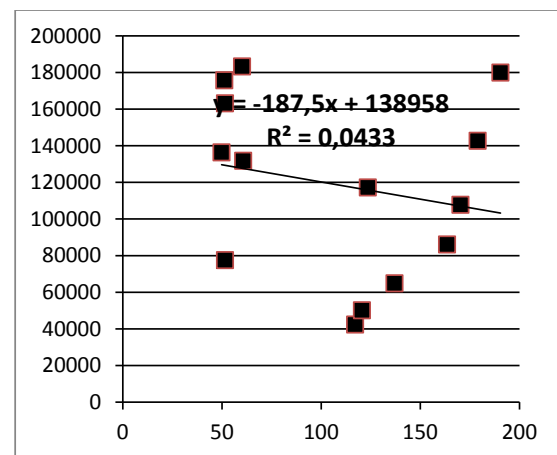

Рис. 9. Залежності ВВП від ПІІ в охорону здоров'я та соціальну допомогу

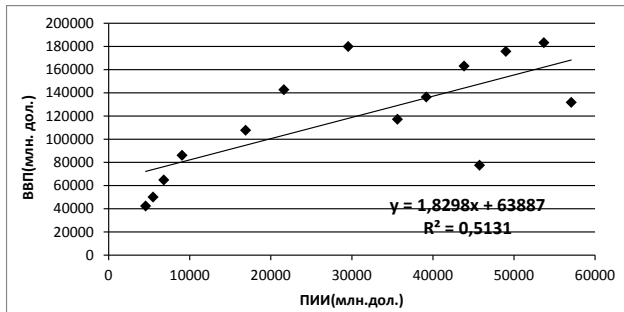

Рис. 10. Залежність ВВП від ПІІ в економіку України

Аналізуючи отримані статистичні оцінки (рис. 10), можна констатувати таке: ВВП на 51% залежить від ПІІ в економіку України (це замало і свідчить про їх неефективність) модель адекватна, коефіцієнти регресії значимі.

Висновки. Збільшення інвестиційної складової економіки – передусім, валового нагромадження основного капіталу – для переведення економіки в режим модернізації. Інвестиції повинні використовуватися на започаткування або розгортання виробництва.

Незначний вплив ПІІ на економіку України, що пояснюється їх недостатністю, волатильністю, а також неоптимальним розподілом по галузям. Так, найбільший вплив на ВВП чинять такі галузі, як: «сільське, лісове та рибне господарство» (56%) і «будівництво» (49%), хоча динаміка інвестицій була суттєво більшою в галузі, які відносяться до послуг.

Інвесторів цікавлять інвестиції в галузі, де за короткий час можливо забезпечити повернення

вкладеного капіталу з отриманням найбільшого прибутку (галузі «фінансова та страхову діяльність», «операції з нерухомим майном»). Прибутки з цих секторів економіки вивозяться закордон і не дають бажаного соціально-економічного розвитку країні.

Для України потрібні ПІІ в реальній сектор економіки (у т.ч. через спрямування їх у малий бізнес, нові та наукомісткі виробництва). Їхньою метою має бути створення нових робочих місць, впровадження новітніх технологій, збільшення експорту, імпортозаміщення, створення сучасної інфраструктури.

Коштів, що були вкладені у освіту і охорону здоров'я та соціальну допомогу, явно замало, щоб вони вплинули на ВВП держави. Окрім того, з досвіду країн – світових лідерів (так званого золотого мільярду) такі вкладання коштів ефективні, але мають тривалий часовий лаг для отримання прибутку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гордієнко В.О. Проблеми структурної перебудови економіки України : монографія / В.О. Гордієнко. – Дніпропетровськ : Дніпропетр. держ. фін. акад., 2012. – 200 с.
2. Кваснюк Б. Структурна перебудова економіки та її ресурси // Управління економікою: теорія і практика. – 2003. – С. 18-27.
3. Саливон С. У меня 3 плана! (Структура доходів бюджетов України и США) // Бизнес. – 2005. – № 12. – С. 26-29.
4. Самсоненко О. Промисловість 2004: прискореного фінішу не відбулося // Урядовий кур'єр. – 2005. – 15 січня. – С. 5.
5. Статистичний збірник «Інвестиції зовнішньоекономічної діяльності України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.